

Підвищення мотивації до навчання. Участь у конференціях мотивує учнів глибше вивчати шкільні предмети.

Залучення до науково-дослідної діяльності. Це не тільки знайомить із наукою, але й дозволяє дітям самостійно проводити дослідження, що є важливим етапом для розвитку наукових інтересів.

Розвиток соціальних навичок. Участь у групових роботах або спільних проєктах розвиває вміння працювати в команді, знаходити компроміси та слухати думку інших.

Удосконалення навичок самоосвіти. Діти отримують навички з пошуку, обробки й систематизування інформації, які мають важливе значення для навчання та майбутнього життя.

Висновок. Науково-практичні конференції є чудовою можливістю для учнів молодших класів не лише поділитися своїми знаннями, а й отримати нові навички, які знадобляться їм у навчанні та в житті. Вони сприяють розвитку таких важливих якостей, як креативність, самостійність, відповідальність, комунікабельність. Завдяки участі в таких заходах діти починають розуміти важливість наукового пізнання та набувають досвіду, який стане основою для подальших досягнень на їхньому навчальному шляху.

Тому організація науково-практичних конференцій для учнів молодшої школи має велике значення в освітньому процесі, оскільки сприяє розвитку не тільки інтелектуальних, а й соціальних навичок учнів.

Література

- Рієнко А. Ю. Формування наукового світогляду та популяризація наукових знань: проблеми, ризики, перспективи. *Аналітична записка. Національний інститут стратегічних а в*
3. Сухомлинський В. О. Розумове виховання й освіта підлітка. *Народження громадянина. Вибрані твори.* У 5 т. Т. 3. К., 1976. С. 283 – 582.

Ціннісний компонент у процесі формування особистості молодшого школяра

Тетяна ГОРБЕНКО,

завідувач Центру громадянського виховання
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»
gorbenkotatyana81@gmail.com

Актуалізовано специфіку виховного процесу в надскладних умовах реформування українського суспільства. Розглянуто генезис проблеми виховання особистості на цінностях. Виокремлено формування національних цінностей у здобувачів освіти. Наголошено на найхарактерніших властивостях дітей дошкільного та молодшого шкільного віку – розриві між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою. Запропоновано створення освітнього середовища, яке сприятиме набуттю мобільності, культури спілкування, ерудованості, підвищенню результативності навчання, розвитку навичок спілкування та взаємодії учнів, що зберігаються протягом усього життя.

Ключові слова: ціннісний компонент, система цінностей, ціннісні орієнтири, національні цінності, ціннісні ставлення та судження.

Сьогодні в надскладних умовах відбувається реформа українського суспільства, яка передбачає ціннісну трансформацію кожного конкретного українця.

Основою такої трансформації є формування та реалізація цінностей, які допомагають людині зрозуміти, що відбувається в її житті, навіщо вона живе, хто вона, який сенс її життя. Збереження цінностей та людських якостей особистості – ось першочерговий виклик в умовах війни. Адже саме людяність, у першу чергу, є під прицілом насильства та жорстокості, горя, втрат, розчарувань.

Найдорожчий скарб у кожного народу – його діти, його молодь. За словами видатної реформаторки української педагогіки Софії Русової, чим свідоміше суспільство, тим із більшою увагою ставиться воно до виховання дітей, до забезпечення їм кращих умов життя.

Виховний процес є невід’ємною складовою освітнього процесу в закладах освіти та має ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях, культурних цінностях Українського народу, цінностях громадянського (вільного демократичного) суспільства, принципах верховенства права, дотримання прав і свобод людини і громадянина, принципах, визначених Законом України «Про освіту», а єдність навчання, виховання та розвитку учнів мають забезпечувати всі учасники освітнього процесу спільними зусиллями й на партнерських засадах.

Одним із ключових компонентів НУШ є наскрізний процес виховання, який формує цінності. Жодну цінність не можна сформувати відповідно до розкладу занять або завдяки окремим навчальним планам. На відміну від передавання знань із будь-якої навчальної дисципліни, певна цінність може успішно впроваджуватись у людській свідомості лише наскрізно, через настановлення та особистий приклад.

Проблему виховання особистості на цінностях широко досліджують науковці та практики. Так, О. Вишневський головним завданням сучасної української освіти визначає ціннісний підхід та виховання на цінностях [4], О. Савченко окреслює виховний потенціал початкової освіти [11], О. Сухомлинська розкриває загальні тенденції, індивідуальний пошук духовно-морального виховання на основі християнських і моральних цінностей [13], А. Гжегорчик пропонує змістовний опис світу цінностей людини та його вплив на етичну складову [5]. І. Бех, К. Журба. С. Кириленко, Л. Корецька, І. Шкільна розробили концепцію ціннісно-сміслового змісту виховання в Україні [10].

У педагогічній науці цінності пов’язують з утвердженням особистістю своєї ролі в соціумі, вони сприяють створенню індивідуального комунікативного простору, орієнтують на самоактуалізацію та саморозвиток у контексті основних педагогічних категорій – освіти, навчання, виховання, розвитку [7]. Для педагогічної науки важливо, що система цінностей особистості створюється під час освітньої діяльності, коли дитина вибудовує задум, ідею, план, осмислює кінцеву мету. Таким чином створюється ціннісне підґрунтя діяльності особистості.

Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання та соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві й цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення та навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору й самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. ***Досягненню освітньої мети сприяють ціннісні орієнтири, за якими вибудовується освітній процес, а саме:***

- визнання унікальності й талановитості кожної особистості та заборона будь-яких форм дискримінації;
- розвиток вільної особистості через підтримку самостійності, підприємливості й ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі;
- формування здорового способу життя і створення умов для гармонійного фізичного та психоемоційного розвитку дитини;
- утвердження людської гідності та доброчесності, зокрема академічної, через виховання чесності, відваги, наполегливості, милосердя, доброти, справедливості, поваги до прав людини;
- плекання любові до рідного краю, української культури, дбайливе ставлення до довкілля;
- формування активної громадянської позиції, відповідального ставлення до Української держави, історії українського народу, державної мови.

Значна увага в нинішній час приділяється формуванню у здобувачів освіти національних цінностей. І. Бех розглядає національні цінності як національну ідею та наголошує на тому, що взірць досконалості, національний ідеал – це образ українця з певним способом мислення, сукупністю якостей, що слугують засобом для поліпшення власного життя та суспільства в цілому [3].

Даючи всебічну характеристику громадянину як патріоту своєї держави, І.Д. Бех, серед найважливіших громадянських якостей називає такі: громадянська свідомість, почуття громадянської гідності, почуття громадянської відповідальності та обов'язку, громадянська мужність, прихильність до державних інтересів, готовність захищати Батьківщину, правосвідомість, громадянська активність, повага до національних традицій, державний оптимізм. ***Завдання педагогів – сформуванню у здобувачів освіти ціннісну систему таким чином, щоб громадянський обов'язок проявлявся перш за все в активному, зацікавленому засвоєнні знань.***

Результатом освітньої діяльності та орієнтиром Нової української школи є цінності, а організація освітнього процесу на основі цінностей є ефективним шляхом виховання активних, відповідальних, миролюбних, мужніх, чесних, співчутливих і дбайливих громадян. Цінності виступають фундаментом, мотиваційною основою поведінки будь-якої особистості. ***Ціннісні орієнтації*** – результат виховання та соціалізації підростаючого покоління, і саме вони впливають на те, які перспективи подальшого розвитку особистості й держави ми будемо мати.

Ключова ідея Концепції нової української школи – виховання на цінностях, формування ціннісних ставлень і суджень, які слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії із суспільством.

На переході старшого дошкільного – молодшого шкільного віку дитина засвоює основи систематичних знань, формується фундамент її характеру, волі, світогляду, ідеалів, моральних цінностей, поглядів і переконань. Інтенсивно формується ціннісна система світосприйняття дитини. Саме в цей період життя діти мають незначний соціальний та моральний досвід, їм характерна підвищена емоційність і вразливість; у молодшому шкільному віці діти пластичні до морально-етичних впливів, водночас імпульсивні та безпосередні, зі стійким бажанням постійно розширювати коло спілкування.

Розрив між знаннями моральних принципів і відповідною поведінкою – найхарактерніша властивість дитини цього віку. Важливо, щоб у цей сенситивний період розвитку задовольнялись основні потреби дитини молодшого шкільного віку: необхідність у спілкуванні з людьми, в емоційному контакті, оцінці своїх дій та вчинків, виявленні власних позицій у ставленні до інших, світу, у дружбі, товариськості, повазі до особистості, самоповазі, набутті нових знань і вмінь для пізнання довкілля.

Виховання має передбачати перехід від споживацького ставлення людини до творчого, адже цінність як ідеал не може мати споживчого виміру. Становлення гармонійно розвиненої, щасливої особистості є першочерговим виховним завданням в умовах надбання моральних цінностей, духовного зростання, що полягає в необхідності загальмувати моральну деградацію в суспільстві, поновити соціальні механізми, які підтримують гідність пізнання, повагу старості, добродіяння щодо знедолених.

Цінності Нової української школи, що визначені освітніми реформами, ґрунтуються на принципах педагогіки партнерства, ціннісних засадах, філософії дитиноцентризму, ураховують індивідуальний досвід кожної дитини, забезпечують її гармонійний розвиток, сприяють збереженню психологічного здоров'я та радості пізнання, надають можливості самоактуалізації кожного учасника освітнього процесу.

Висновок. Саме тому важливо створити освітнє середовище, яке сприятиме набуттю мобільності, культури спілкування, ерудованості, тобто вибудовування процесу навчання через цінності допомагає створити ефективне освітнє середовище, що підвищує результативність навчання, розвиває навички спілкування та взаємодії учнів, які зберігаються протягом усього життя. Відтак, цінності набувають особливого значення як на рівні окремої особистості, так і суспільства та нації в цілому, а освітній процес стає основою для формування світосприйняття особистості, забезпечуючи її самореалізацію та самовизначення.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови / Білодід І. К. та ін. : В 11 т. – Т. 10. – К. : Наукова думка, 1980. – 918 с.
2. Бех І. Д. Духовні цінності в розвитку особистості / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 124–129.
3. Бех І. Д. Особистість у сьайві духовності: монографія / І. Д. Бех. – Київ – Чернівці : «Букрек», 2021. – 244 с.
4. Вишневський О. На шляху реформ. Актуальні питання сучасної української освіти та змісту виховання. Вибрані науково-публіцистичні праці / О. Вишневський. – Дрогобич : Коло, 2005. – 176 с.
5. Гжегорчик А. Спроба змістового опису світу цінностей та її етичні наслідки / А. Гжегорчик // Філософія освіти. – 2017. – № 2. – С. 115–152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2017_2_9 (дата звернення: 18.04.2022).
6. Крошка О. І. Сучасна психологічна наука про життєво-ціннісні орієнтації молоді / О.І. Крошка // Дев'ята міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасність, наука, час. Взаємодія та взаємовплив» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kroshka-oi-suchasna-psihologichna-nauka-pro-zhittevo-tsinnisni-orientatsiyimolodi/>.
7. Левківська К. В. Ціннісні засади діяльності освітніх закладів : навчально-методичний посібник / К. В. Левківська. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2017. – 136 с.
8. Легун О. М. Роль цінностей і ціннісних орієнтацій у розвитку особистості / О. М. Легун // Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПНУ / за ред. С. Д. Максименка. – Т. XII, ч. 4. – К., 2010. – С. 241–248.

9. Назаренко Л. М., Антюшина О. М. Ціннісні орієнтири «нової школи»: у вимірі наукової позиції Є. П. Голобородько / Назаренко Л. М., Антюшина О. М. // Таврійський вісник освіти. 2017. – № 1 (57). – С. 30-33.
10. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей. URL: <https://ipv.org.ua/prohrama-nova-ukrainska-shkola/>
11. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: [посіб. для вчителів і методистів почат. навч.] / О. Я. Савченко. – Вид. 2-ге, доп. і перероб. – К.: Видав. Богданова А. М., 2009. – 225 с.
12. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати / В. В. Сидоренко // Методист. – 2018. – № 5 (травень). – С. 4-21.
13. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук / О. В. Сухомлинська. – Київ, 2006. – 43 с.

Читання книги – це ніби розмова з освіченою людиною Огляд українських і зарубіжних дитячих книг-ювілярів 2025 року

Зоя ЖЕРЕБКИНА, завідувач бібліотеки,
Ганна ПАВЛОВА, бібліотекар,
Тетяна ПИСАРЕНКО, методист
Харківської академії неперервної освіти,
відмінник освіти України

У статті акцентовано на значенні усвідомленого читання в Новій українській початковій школі, а також на підвищенні рівня компетентності педагогічного партнерства бібліотечних працівників, учителів, здобувачів освіти та їх батьків. У цьому контексті запропоновано огляд низки українських і зарубіжних дитячих книг-ювілярів 2025 року.

Ключові слова: усвідомлене читання, компетентність педагогічного партнерства, дитячі книги-ювіляри, радість спілкування.

Libri amici, libri magistri (Caesar)
Книжки – друзі, книжки – учителі.
Гай Юлій Цезар

*Читання книги – це ніби розмова
з найкращими людьми минулих століть.*
Рене Декарт

Актуальність теми. Крилаті вислови епіграфів є визнанням глибокого впливу книги на життя людини видатними особистостями різних епох: Гай Юлій Цезар – державний діяч, полководець, письменник і оратор Давнього Риму (100 – 44 до н. е.), а Рене Декарт – справжній геній XVII століття, французький математик, філософ, фізик, механік і фізіолог.

Так, книги мають здатність навчати, надихати, збагачувати й навіть трансформувати нас, пропонуючи вікно в інші світи та перспективи. Про це писав ще видатний римський поет Публій Овідій Назон (43 до н. е. – 18 н. е.): *Gutta cavat lapidem non vi, sed saepe cadendo – Sic homo fit sapiens non vi, sed saepe legendo.* Капля довбає камінь не силою, а частим падінням – так людина стає вченою не силою, а частим читанням [35, с. 67].